Никодиновски, Звонко - Фигуративните значења на пеперугата во француският и во македонскиот јазик (стр. 1-15), од книгата *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик,* 2 - ри Август С, Штип, 2007 (2016), 636 стр.

ФИГУРАТИВНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА ПЕПЕРУГАТА ВО ФРАНЦУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

§ 1. Пеперугата го зазема четвртото место меѓу инсектите во францускиот корпус од базата по бројот на јавувања (**90** единици со фигуративно значење или **8,52 %** од вкупно 1056 единици), додека во македонскиот корпус таа го зазема четиринаесеттото место (**7** единици или **1,72 %** од вкупно 407).

Симболиката на пеперугата [1] во разни култури е главно **позитивна** и таа произлегува од следните признаци на пеперугата: моќ за летање, начин на исхрана, начин на живеење и начин на размножување. Пеперугата претставува **симбол на лежерност и непостојаност**, **на воскресната душа** и **на дневното и на ноќното сонце.**

Моќта за летање и начинот на исхрана влијаеле врз симболиката на лежерност и непостојаност. Имено, пеперугата лета од цвет на цвет за да се исхрани. Токму таа лежерност и грациозност во Јапонија направиле од пеперугата симбол на жената, а две пеперуги веќе симболизираат брачна двојка. Освен тоа пеперугите претставуваат патувачки духови и нивното здогледување навестува посета или смрт на близок.

Начинот на размножување ја одредил симболиката на воскресната душа. Имено, познат е циклусот на потполна метаморфоза на пеперугите: од јајце, преку гасеница, кукла (нимфа) па сè до имаго односно возрасна пеперуга. Така куклата симболизира **јајце односно потенцијалност на суштеството** додека пеперугата која излегува од куклата симболизира **воскреснување**. Се разбира душата е таа која воскреснува напуштајќи го телото на умрениот и притоа полетува нагоре во форма на пеперуга. Оваа слика ја користи и митот за слободната љубов меѓу Ерос и Психе. Психе била претставена со крилја кои сугерирале дека таа ќе изгори во својата љубовна страст како што изгоруваат пеперугите привлечени од јака светлина.

И во келтската традиција пеперугата имала симболика на душа која, ослободена од својата телесна наметка, станала доброчинител и среќоносец.

---

[1] За целото ова поглавје се користевме со податоците од книгите: J. Chevalier & A. Gheerbrant: ***Dictionnaire des symboles,*** Robert Laffont, Paris, 1982, str. 222, 247, 727-729 i J.-P. Clébert: ***Bestiaire fabuleux***, Editions Albin Michel, Paris, 1971, str. 100, 292-295.

Nikodinovski, Zvonko - Figurativnite značenja na peperugata vo francuskiot i vo makedonskiot jazik (str. 1-15), od knigata *Figurativnite značenja na insektite vo francuskiot i vo makedonskiot jazik,* 2 - ri Avgust S, Štip, 2007 (2016), 636 p.

Кај Ацтеките, пеперугата претставува симбол на душата или на животниоот здив кој се ослободува од устата на оној што умира. Сликата на пеперуга меѓу цветови претставува душа на воин кој паднал на бојно поле. Умрените воини го придружуваат сонцето во првата половина од неговата видлива обиколка сè до пладне; подоцна тие слегуваат на земја како колибри или пеперуги. Пеперугата се наоѓа и на амајлијата наречена **силексова пеперуга** што на гради ја носи богот на огинот (познато е дека со триење на силексот се добива огин), а сонцето било претставено во Храмот на Воините во облик на пеперуга. Покрај дневната сончева светлина постои и ноќна сончева светлина, па пеперугата претставува и симбол на ноќното сонце кое својата обиколка ја изведува во подземните светови. Оваа симболика на пеперугата произлегува од начинот на живеење на ноќните пеперуги кои се поврзуваат со поимите на **жртвување**, **смрт** и **воскреснување**.

И кај некои туркиски народи од Централна Азија се среќава верувањето дека мртвите можат да воскреснат во форма на ноќна пеперуга.

Да спомeнеме дека ноќната пеперуга "мртовечка глава" ја симболизира **душата на човек кој умрел трагично**. Оттаму и улогата на оваа пеперуга во црната магија и во кошмарите.

Интересни се верувањата на афричките народи Балуби и Лулуи кои живеат во Заир. Според тие верувања, човекот го следи од раѓањето па сè до смртта циклусот на пеперугата: **во своето детство тој претставува мала гасеница, во зрелите години станува голема гасеница додека во староста станува кокона** (нимфа кај другите инсекти). Неговиот гроб претставува кожурец од кој летнува неговата душа во форма на пеперуга. Повторното несење јајца на пеперугата претставува овоплотување.

Гасеницата во француската култура се смета како негативна: симбол на **грдост**, на **ползење** и на **порив кон нечовечност**. Меѓутоа во ***Упанишадите*** гасеницата се смета како симбол на **трансмиграцијата**, со оглед на тоа дека таа лесно преминува од дрво на дрво и се преобразува од ларва до кокона и до пеперуга.

Коконата претставува симбол на **метаморфози**. Од една страна како заштитна обвивка на ларвата, од друга страна како преодна фаза меѓу две етапи на развојот, како времетраење на созревањето. Таа имплицира откажување од еден вид минато и прифаќање на нова состојба, кое претставува услов за остварувањето. Коконата е нејака и таинствена, како младеж која ветува но чиј резултат сè уште не го знаеме, таа е симбол на непредвидливата иднина.

А. Пеперугата во францускиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 2. Од вкупниот број примери со пеперуга во францускиот корпус од базата (90), признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен во **19** единици и со **21,11 %** го дели второто место. Овој признак е застапен со следните особини: **изглед**, **градба**, **големина**, **тежина**, **бројност на видови** и **боја**.

Физичката особина **изглед** е застапена во **6** единици од базата. Пеперугата е позната по големата разновидност и по убавината на своите крилја. Таа голема разновидност и разнобојност ѝ донела на пеперугата репутација на убаво суштество. Од друга страна се јавува гасеницата како контрапункт на пеперугата. Гасеницата е симбол на грдоста. Тоа соспо- ставување на едно исто суштество во два различни периоди од својот развој нашло израз и во разни фигуративни единици: (1) Ⓕ **chenille, chenillon** = «*arg.* femme laide, enfant laid et chétif» (*Rolland, t. 13, 198)*, (2) Ⓕ **être laid comme une chenille** «être d'une laideur repoussante» (*Bescherelle)*, (3) Ⓕ **Chez l'homme, c'est le papillon qui devient un ver** (*Dictionnaire des citations: Montherlant)*, (4) Ⓕ **Le plus beau papillon n'est qu'une chenille habillée** (*Dournon)*, (5) Ⓕ **Ce sont souvent les plus laides chenilles qui produisent les plus beaux papillons** (*Rolland, t. 13, 198)*, (6) Ⓕ **- Qu'est-ce qu'un fat sans fatuité? Otez les ailes à un papillon, c'est une chenille** (*Maloux: Chamfort)*, (7) Ⓕ **brasse papillon** = «nage sur le ventre, pratiquée par des mouvements simultanés des bras et des jambes, que l'on écarte en faisant des demi-cercles ou en jetant les bras en avant» (*Lexis)*.

Изгледот се јавува како семиолошка фигура и во следните фраземи: (8) Ⓕ **papillons d'amour** = «ventre, bourrelets de la taille» (*Argot du corps)*, (9) Ⓕ **chenille** = «penis peu actif» (*Dictionnaire érotique)*, (10) Ⓕ **chétif comme une chenille** (*Sagesses du corps, 3291: Anjou)*, (11) Ⓕ **Il a toujours les chenilles au nez** = «il a toujours la morve au nez» (*Rolland, t. 13, 192: Ardennais)*.

Физичката особина **градба** е застапена во **5** единици од базата. Еден дел од тие единици се однесуваат на конституцијата на возрасните пеперуги: (12) Ⓕ **Le bohneur est comme l'aile d'un papillon qui s'envole en poussière dès qu'on la touche** (*Delacour: J. Sigaux)*, (13) Ⓕ **Vous ne toucherez point un papillon sans faire tomber la poudre qui colore ses ailes; vous n'analyserez point l'amour sans en faire évanouir le charme** (*Karl: Pirmez)*.

Останатите единици се користат со слики кои се однесуваат на градбата на пеперугата во разните периоди од нејзиниот развоен циклус: (14) Ⓕ **s'enfermer dans son cocon** = «vivre à l'écart» (*Lexis)*, (15) Ⓕ **sortir de sa chrysalide** = «sortir de l'obscurité, prendre son essor» (*Lexis)*.

Особината **големина** се користи во една фразема со ономастичка лексема: (16) Ⓕ **papillon du Sénégal** = «membre viril» (*Caradec)*.

Особината **тежина** се јавува во една споредбена фразема во која пеперугата се јавува како симбол на **лесно суштество**: (17) Ⓕ **léger comme un papillon** (*Lexis)*.

Особината **бројност на видови** ја среќаваме исто така во една единица - афоризам: (18) Ⓕ **Il y a autant de menteurs que d'espèces de papillons. Il y a l'homme qui ment parce qu'il est bien élevé: celui-là, c'est l'homme du monde. Il y a l'homme qui ment pour amuser les autres: celui-là, c'est un poète. Il y a l'homme qui ment par devoir: celui-là, c'est un saint. Il y a l'hommme qui ment par intérêt, par égoïsme ou par lâcheté: celui-là, c'est un mufle. Il y a l'homme qui ment pour le plaisir: celui-là, c'est un menteur. Enfin, il y a l'homme qui ment aux femmes: celui-là ne ment pas.** (*Lacroix: F. de Croisset)*.

И физичката особина **боја** е застапена во една фразема: (19) Ⓕ **voir (avoir) des papillons noirs** = avoir des idées sombres, mélancoliques» (*Lexis)*.

§ 3. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во **52** единици од базата и со **57,78 %** се наоѓа на прво место меѓу три групи признаци. Овој признак е застапен со следните особини: **летање**, **исхрана**, **привлекување од светлината** и **однесување според времето и други појави**.

Особината на однесување **летање** ѝ придала на пеперугата симболика на **непостојан, ветропирест дух**: (20) Ⓕ **papillon** = «esprit léger, volage» (*Petit Robert)*, (21) Ⓕ **papillon** = «affaire qui ne finit pas» (*Rolland, t. 3, 196: XVII s.)*, (22) Ⓕ **papillonner** = «*fam.* 1. aller d' un objet à l'autre, d'une persone à l'autre sans s'arrêter (*Lexis)* 2. avoir devant les yeux comme des papillons qui volent (*Rolland, t. 3, 194: Centre)*».

Освен тоа, особината "летање" ја среќаваме и во следните фраземи: (23) Ⓕ **papillons d'auberge** = «coups de poing, parce qu'ils volent à tort et à travers comme les papillons» (*Rolland, t. 3, 196: XVII s.)*, (24) Ⓕ **papilloter** = «(sujet nom désignant les yeux, les paupières) être animé d'un mouvement continuel, involontaire, qui empêche de voir distinctement» (*Lexis)*, (25) Ⓕ **alerte, allègre, gai comme un papillon** (*Rolland, t. 3, 194)*, (26)

Ⓕ **sot comme un papillon** (*Rey-Chantreau)*, (27) Ⓕ **faire voler le papillon** = «se moucher sans mouchoir» (*Rolland, t. 3, 197: Wallonie)*. Подвижноста и разиграноста биле клучни и во оформувањето на именката **papillon** во патроним. Врз тој патроним е добиена и фраземата: (28) Ⓕ **Minute, papillon!** = «un instant, patience» (*Lexis)*. [2]

Летањето на пеперугите било инспирација и за називот на една игра: (29) Ⓕ **cache cache papillon** = «un jeu dans lequel un enfant cherche un objet caché à dessein, ses camarades lui disant: 'Cherche, cherche, papillon, tu es bien loin de ta maison!' Si le chercheur s'approche du but on l'en avertit par: 'Tu brûles!', s'il s'en éloigne par: 'Tu gèles!' On lui offre la clé des champs moyennant un gage si l'espérance l'abandonne.» (*Rolland, t. 3, 316)* како и за неколку мисли: (30) Ⓕ **Les papillons ne sont que des fleurs envolées un jour de fête, où la nature était en veine d'invention et de fécondité** (*Delacour: G. Sand)*, (31) Ⓕ **La plus jolie définition du papillon: un papillon est un oiseau-fleur...** (*Babystoires, 81)*, (32) Ⓕ **Un papillon est l'image du bonheur. Si vous ne pensez qu'à l'attraper, il vous échappe. En revanche, si vous vous asseyez pour l'attendre patiemment, il vient vite se poser sur votre nez** (*L'humour des animaux, 148: Louise de Vilmorin)*.

Особината на однесување **исхрана** е застапена во неколку единици во кои се јавуваат гасеницата и пеперугата. Гасеницата е претставена во негативно светло со оглед на тоа дека голем број на гасеници се хранат со лисјата или корењата на разни растенија што ги одгледува човекот. Гасеницата значи се јавува со симболика на **штетник, лошо суштество**: (33) Ⓕ **chenille** = «un qui ronge le peuple» (*Oudin)*, (34) Ⓕ **Il faut que la chenille vive du chou et le prêtre de l'autel** (*Rolland, t. 3, 319)*, (35) Ⓕ **méchante chenille** = «personne maligne qui fait du mal pour le plaisir. On disait de plusieurs laquais derrière un carosse que c'était **un vilain trochet de chenilles**» (*Gai Parler)*, (36) Ⓕ **c'est une chenille dont on ne saurait se débarasser** = «on dit d'un importun» (*Bescherelle)*, (37) Ⓕ **Il n'y a pas de printemps sans chenille** = «il n'y a pas de plaisir qui ne soit accompagné de désagréments» (*Rolland, t. 13, 198)*,

---

[2] Инаку, овој израз настанал во годините 1936-1939, во **Le Café du Cadran** во кое доаѓале новинарите на сатиричниот весник **Le Canard enchaîné**. Во таа кафеана служел некој келнер кој се викал Papillon и кој на секое повикување од страна на гостите одговарал со зборовите: "Minute, j'arrive" (сп. ја книгата на Pierre Germa: ***Minute, Papillon ! Dictionnaire des expressions toutes faites, des formules consacrées et de leurs créateurs***, Hermé, Paris, 1986, str. 104)

(38) Ⓕ **Un dîneur demande très fort au maître d'hôtel:**

- Pardon, mon ami, la salade que vous venez de nous apporter est bien pour deux personnes?

- En effet, monsieur.

- Alors, expliquez-moi pourquoi il n'y a dedans qu'une seule chenille? (*L'humour des gourmands*, 122)

Пеперугата, од друга страна, се јавува во неколку единици преку својата особина **исхрана со поленов прав**:

(39) Ⓕ **Pour connaître la rose, quelqu'un emploie la géométrie et un autre emploie le papillon** (*Dictionnnaire des citations: Claudel)*,

(40) Ⓕ **- Un papillon se pose sur un annuaire téléphonique et d'une patte légère, tourne les pages. Un autre papillon vient près de lui et demande:**

- Qu'est-ce que tu fais?

- Je cherche l'adresse d'une fleur. (*Festival du rire, 21*),

(41) Ⓕ **- Dis, maman, questionne une petite fille, les papillons, ils mangent des fleurs?**

- Oui, ma chérie.

- Ah! je comprends mieux, maintenant, pourquoi ils sont en couleurs. (*L'humour des animaux, 124)*,

(42) Ⓕ **La maîtresse annonce:**

- Nous allons entamer, aujourd'hui, le premier cours d'éducation sexuelle, en commençant par les papillons et les abeilles.

Un grand élève claque les doigts:

- Madame, est-ce que, pendant ce temps-là, ceux qui ont déjà couché avec une fille peuvent aller jouer au foot dans la cour? (*L'humour des animaux, 140)*.

Особината на однесување **привлекување од светлината** е застапена во една фразема: (43) Ⓕ **se brûler à la chandelle** = «se laisser abuser par des apparences trompeuses» (*Trésor)*.

Особината **однесување на пеперугата според времето и други појави** е доста застапена во француските единици (**11** единици од базата).

Најпрвин ќе ги наведеме претскажувањата. Тие можат да бидат **позитивни**:

(44) Ⓕ **Papillon blanc, bonne femme quitte tes gants; papillon jaune, bonne femme quitte tes chausses; papillon gris, bonne femme quitte tes habits** (*Sagesses du corps, 2314: Normandie)*, (45) Ⓕ **Le papillon blanc annonce le printemps** (*Dournon*), (46) Ⓕ **Les papillons font partir l'hiver** (*Rolland, t. 3, 315)*, (47) Ⓕ **Le flambe sortira à midi, si la température est alors supérieure à celle qui régnait le matin. Il faut donc que le ciel soit peu nuageux** (*Dictons des bêtes)*, (48) Ⓕ **La pluie de la Fête-Dieu chasse les chenilles des potagers** (*Dictionnaire des superstitions)*, (49) Ⓕ **Froid d'octobre tue les chenilles** (*Dictons des bêtes*), (50) Ⓕ **Entre les deux sacres - les chenilles cessent leurs ravages** (*Rolland, t. 3, 319)*, (51) Ⓕ **Quand la pression athmosphérique est sur le point de tomber, la chenille ne sort pas de son nid. De plus, elle ne reste jamais sur une branche où elle risque d'être surprise par les intempéries** (*Dictons des bêtes)*,

или пак **негативни**:

(52) Ⓕ **Les papillons voltigent près des fenêtres lorsque le mauvais temps arrive** (*Dictons des bêtes)*, (53) Ⓕ **Le papillon blanc annonce un hiver rigoureux si sa chenille présente sur le dos une large raie noire** (*Dictons des bêtes)*, (54) Ⓕ **L'hiver sera clément si les nids des chenilles sont lâches et clairs, rigoureux s'ils sont serrés et épais** (*Dictons des bêtes*), (55) Ⓕ **A Sainte-Petronille (31.05) il n'y a pas de haie sans chenille** (*Dictons des bêtes*), (56) Ⓕ **À Saint-Galbert phalènes en l'air** (*Dictons des bêtes)*, (57) Ⓕ **Quand, au printemps on voit par de chaudes journées, voltiger les papillons jaunes, on dit avec raison qu'on aura encore du froid** (*Rolland, t. 13, 203)*.

Во групата на предвидувачки паремии има и единици кај кои однесувањето на пеперугите или на луѓето кон пеперугите претставува **предзнак за позитивни настани**:

за љубов и женидба:

(58) Ⓕ **On dit au papillon jaune: papillon amoureux, ouvre-moi tes ailes, apporte-moi l'amour que j'attends** (*Rolland, t. 13, 207*), (59) Ⓕ **Prendre le premier papillon qu'on voit au printemps présage qu'on se mariera dans l'année** (*Rolland, t. 13, 202: Normandie*),

за вести и гости:

(60) Ⓕ **La rencontre de la bonne nouvelle présage qu'on va recevoir des nouvelles, des lettres** (*Rolland, t. 13, 207*), (61) Ⓕ **Celui qui voit passer un papillon rose sera heureux toute sa vie. Lorsqu'un papillon entre dans une maison, il annonce la venue prochaine d'une nouvelle importante que l'on attend** (*Dictionnaire des superstitions)*, (62) Ⓕ **Un papillon qui voltige le soir autour de la chandelle annonce une visite pour le lendemain ... ou bien c'est l'âme d'un mort qui vient faire visite** (*Rolland, t. 13, 203*),

за лечење од болести:

(63) Ⓕ **Prendre le premier papillon qu'on voit au printemps présage qu'on sera garanti de la morsure des serpents** (*Rolland, t. 13, 202: Poitou, Orléanais)*, (64) Ⓕ **Ceux qui s'oindront le corps de chenilles de jardins avec huile d'olive, sont préservez des morsures des bestes venimeuses** (*Rolland, t. 13, 200)*, (65) Ⓕ **Les chenilles brûlées et mises dans les narines arrêtent le sang du nez** (*Rolland, t. 13, 200)*,

за добивка и среќа:

(66) Ⓕ **Si le premier papillon que vous voyez en été est jaune, c'est un présage que vous aurez de l'argent jaune, c.-à-d. de l'or dans votre poche dans l'année; s'il est blanc, vous aurez de l'argent blanc** (*Rolland, t. 13, 203: Vosges)*, (67) Ⓕ **La personne qui peut saisir le premier papillon qu'elle aperçoit au printemps, trouvera des couteaux dans l'année** (*Rolland, t. 3, 316*), (68) Ⓕ **Prendre le premier papillon qu'on voit au printemps présage qu'on trouvera un essaim d'abeilles dans l'année** (*Rolland, t. 13, 202: Poitou, Normandie, Lorraine)*, (69) Ⓕ **Quand on part en voyage si on voit un papillon blanc c'est un bon présage, mauvais si c'est un papillon foncé** (*Rolland, t. 13, 203)*, (70) Ⓕ **Tuer une nouvelle, le soir, c'est tuer son espoir; En tuer un le matin, c' est tuer son chagrin** (*Rolland, t. 13, 208)*, (71) Ⓕ **Un papillon qui vole le soir auprès de la lumière est un ange échappé du ciel, on ne doit pas lui faire de mal** (*Rolland, t. 13, 203)*.

§ 4. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ПЕПЕРУГАТА И ЧОВЕКОТ** е застапен во **19** единици од базата и со **21,11 %** го дели второто место. Овој признак е претставен само со односот меѓу луѓето и пеперугата и тоа со следните особини: **ловење**, **требење** и **исхрана**.

Пеперугите се многу убави инсекти, посебно поради бојата и формата на нивните крилја. Пеперугите се толку убави што понекогаш

луѓето се занесуваат и трчаат по нив за да ги уловат. Ловењето пеперуги симболизира **безделничење, ветропиресто однесување**: (72) Ⓕ **courir après les papillons** = «s'amuser à des riens» (*Lexis)*, (73) Ⓕ **C'est un homme qui vole le papillon** = «on dit d'un esprit léger qui ne s'amuse qu'à des choses frivoles» (*Lagane)*,

(74) Ⓕ **- Papa, papa, viens voir ce que j'ai attrapé. Un papillon!**

- Comment as-tu fait?

- Avec la main. Il ne m'a pas vu, il était juste assis sur une fleur. (*Babystoires, 81)*.

Желбата да се уловат пеперуги може да биде и од чисто професионална природа:

(75) Ⓕ **- Je t'en prie Noé, dit l'épouse du patriarche, ne sois pas têtu. Les gouttes commencent à tomber de plus en plus dru. Alors que tous les animaux sont déjà dans l'Arche, tu ne vas pas risquer de nous faire tous noyer par le Déluge, sous prétexte de courir, avec ton filet à la main, pour attraper un dernier couple de papillons.** (*L'humour des animaux, 122),*

(76) Ⓕ **Un homme va s'inscrire à l'A.N.P.E. de son quar- tier. Il doit remplir certaines formalités pour pouvoir toucher les allocations de chômage.**

- Quel est votre métier? lui demande l'employée.

- Chasseur.

- Chasseur d'hôtel?

- Non. Chasseur de papillons exotiques.

- Mais il n'y a pas de papillons exotiques dans nos régions!

- C'est bien pour ça que je suis au chômage! (*Dictionnaire du rire, 30)*.

Најчесто ловците ловат пеперуги за да ги препарираат:

(77) Ⓕ **Il faut toujours être très précis quand on demande quelque chose. Un curé de campagne est en prières au chevet de sa vieille mère qui vient de mourir. En pleurant, il implore le Bon Dieu:**

- Mon Dieu, toute ma vie je vous ai servi et je ne vous ai jamais rien demandé en échange. Mais aujourd'hui, je vous supplie de faire quelque chose pour moi: faites que la vie renaisse dans cette pièce...

Aussitôt dit, aussitôt fait: les papillons cloués au mur s'envolent par la fenêtre; le perroquet empaillé se met à parler et le tapis, fait d'une peau d'ours, se met à rugir et dévore tout le monde. (*Dictionn- aire du rire, 260)*.

Понекогаш пеперугите се ловат и за **исхрана**: (78) Ⓕ **manger des coquecigrus et des papillons rôtis** = «faire maigre chère. - Le coquecigru est la petite graine du pin, à saveur amère, chez les paysans angevains» (*Gai Parler)*.

Со оглед на тоа дека најголем проблем за луѓето се гасениците кои ги уништуваат растенијата, односот на човекот кон нив е секако негативен и тој се состои во **истребување на гасениците**: (79) Ⓕ **écheniller un texte** = «*fam.* le corriger, en faire disparaître toutes les imperfections» (*Lexis*), (80) Ⓕ **Où vas-tu? - Je vais écheniller mes noyers** = «on répond par cette phrase à un curieux qui demande où on va, parce que le noyer ne porte jamais de chenilles» (*Rolland, t. 3, 319*).

Инаку, покрај природните начини на истребување на гасениците што ги наведовме погоре (сп. ги единиците под броевите: 48, 49 и 50), народот испробал многу методи за уништување на тоа големо зло за земјоделството:

(81) Ⓕ **Celui qui veut éliminer une fois pour toutes les chenilles de son jardin, en fait trois fois le tour avant le lever du jour, tout en disant: "Chenilles et chenillots, suivez-moi, je m'en vais!"** *(Diction- naire des superstitions*), (82) Ⓕ **Des coquilles d'oeufs suspendues à des bâtons fichés en terre préservent les choux des chenilles** (*Rolland, t. 13, 200)*,

(83) Ⓕ **Pour empêcher les fourmis, les chenilles, etc. de gâter les légumes du jardin, il faut à certains jours de l'année toucher les herbes et les légumes avec un balai** (*Rolland, t. 13, 201: XVII s.)*, (84) Ⓕ **Pour empêcher les fourmis, les chenilles, etc. de gâter les légumes du jardin, on transperce deux chenilles en croix et on les fixe à un bâton et on répète la même opération aux quatre coins du jardin** (*Rolland, t. 13, 201: Wallonie*), (85) Ⓕ **Pour empêcher les fourmis, les chenilles, etc. de gâter les légumes du jardin, on attache une chenille à un fil et on la traîne derrière soi dans le jardin** (*Rolland, t. 13, 201: Luxembourg)*, (86) Ⓕ **Pour empêcher les fourmis, les chenilles, etc. de gâter les légumes du jardin, il faut que**

la femme pisse aux quatre coins du jardin (*Rolland, t. 13, 201: Yonne)*, (87) Ⓕ **Pour empêcher les fourmis, les chenilles, etc. de gâter les légumes du jardin, il faut lire l'évangile de Saint-Jean à trois coins du jardin, elles s'en iront par le quatrième** (*Rolland, t. 13, 201: Wallonie*),

(88) Ⓕ **Pour se débarasser des chenilles il faut se rendre à un carrefour, y déposer 9, 11 ou 13 de ces animaux, les déposer à terre et leur faire prendre une direction opposée à celle de la maison** (*Rolland, t. 13, 201: Wallonie)*, (89) Ⓕ **On chasse les chenilles du jardin *en les envoyant à la foire*. Pour faire cette opération, on choisit un jour de foire dans une localité voisine. - Le matin, avant le lever du soleil, on prend dans sa main droite une baguette de coudrier que l'on a préalablement plongée dans l'eau, puis de la main gauche on saisit trois chenilles que l'on porte hors du jardin dans la direction du pays où se tient la foire. Les insectes disparaissent comme par enchantement** (*Rolland, t. 3, 320: Loiret)*, (90) Ⓕ **Pour faire crever les chenilles dans un champ de choux, il suffit à une femme ayant ses époques de le traverser en plusieurs sens** (*Rolland, t. 13, 202)*.

б. Семантички признаци

§ 5. Фигуративните единици од францускиот корпус во чиј состав се наоѓаат лексеми од лексичко-семантичкото поле "ПЕПЕРУГА" ги имаат следните семантички признаци (вкупно 90 единици):

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **5** особини: особината "ИЗГЛЕД" симболизира две спротиставени нешта: **убавина** и **грдост**. Токму таа спротиставеност во пазувите на едно исто суштество но во различни периоди од својот развој нашло потврда и во самата структура на единиците. Имено, во неколку единици ги среќаваме заедно и гасеницата и пеперугата како две страни на едно исто суштество. Инаку симболиката на убавина/грдост е претставена во **6** единици под броевите: 1, 2, 3, 4, 5 и 6. Покрај ова изгледот се јавува и како семиолошка фигура за **форма на одредени делови од човечкото тело** (вкупно **5** единици под броевите: 7, 8, 9, 10 и 11). Особината "ГРАДБА" симболизира, од една страна, **нежност и неотпорност** (вкупно **2** единици под броевите 12 и 13) и, од друга страна, **начин на живеење: повлечен живот** (14) или напротив **потполно остварување** (15). Особината "ГОЛЕМИНА" има **сексолошко значење на дел од човечкото тело** (16) како и значење на **скудна исхрана** (78), додека особината "ТЕЖИНА" симболизира **лесно суштество** (17). Особината "БРОЈНОСТ" (на видови) симболизира **мноштво** (18). И на крајот особината "БОЈА" (црна) симболизира **тажни мисли** (19). Значи

вкупно **20** единици се со симболика која потекнува од групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ".

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **4** особини: особината "ЛЕТАЊЕ" симболизира најпрвин **непостојан, ветропирест и љубопитен дух** (вкупно **9** единици под броевите: 20, 23, 27, 72, 73, 74, 75, 76 и 77), а потоа **раздвиженост и нешто што лета** (вкупно **10** единици под броевите: 21, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31 и 32). Особината "ПРИВЛЕКУВАЊЕ ОД СВЕТЛИНАТА" симболизира **желба за остварување на искушение која доведува до страдање** (единицата под број 43). Особината "ИСХРАНА" симболизира најпрвин **штетник, лошо суштество** (вкупно **21** единица под броевите: 33, 34, 35, 36, 37, 38, 48, 49, 50, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89 и 90) како и **помошник при оплодување на цвеќињата** (вкупно **4** единици под броевите: 39, 40, 41 и 42). Особината "ОДНЕСУВАЊЕ СПОРЕД ВРЕМЕТО И ДРУГИ ПОЈАВИ" директно не симболизира ништо но нејзината присутност упатува на следните појави: **атмосферски промени** (вкупно **11** единици под броевите: 44, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 56, и 57), **предзнак за љубов и женидба** (вкупно **2** единици под броевите: 58 и 59), **предзнак за вести и гости** (вкупно **3** единици под броевите: 60, 61 и 62), **предзнак и лек против болести** (вкупно **3** единици под броевите: 63, 64 и 65), **предзнак за добивка и среќа** (вкупно **6** единици под броевите: 66, 67, 68, 69, 70 и 71). Значи вкупно **70** единици се со симболика која потекнува од групата особини "ОДНЕСУВАЊЕ".

Сумирајќи ги семантичките признаци на пеперугата во францускиот корпус, можеме да го дадеме следниот опис на лексичката категорија **Фигуративни значења на пеперугата во францускиот јазик:**

Пеперугата во француските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како предметна стварност** (**скудна исхрана**, **нежност и неотпорност**), **како човечко тело** (**убавина/грдост**, **дебелина**, **големина**, **тежина**), **како човечко однесување** (**непостојан, ветропирест и љубопитен дух**, **повлечен живот**, **потполно остварување**, **раздвиженост**, **преголема желба**, **тажни мисли**, **штетник, лошо суштество**) и **како предзнак за** (**атмосферски промени**, **љубов и женидба**, **вести и гости**, **лек против болести** и **добивка и среќа**).

§ 6. Кај француските фигуративни единици со пеперуга ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- најголем број единици се со негативна референтна вредност (вкупно **50** или **55,55** %). Негативните признаци и по број се највеќе, 10 + 1

(предзнак): **скудна исхрана**, **нежност и неотпорност, грдост**, **дебелина**, **тежина**, **непостојан, ветропирест и љубопитен дух**, **повлечен живот**, **преголема желба**, **тажни мисли**, **штетник, лошо суштество** и **предзнак за лошо време**.

- на второ место се единиците со позитивна референтна вредност (вкупно **31** или **34,44 %**). Позитивните признаци на број се 4 + 5 (предзнаци): **убавина**, **големина**, **раздвиженост**, **потполно остварување** и **предзнак за убаво време, љубов и женидба, вести и гости, лек против болести** и **добивка и среќа**.

- на трето место се единиците со неодредена вредност (вкупно **5** или **5,55 %**). Неодредени се само два семиолошки признаци: "ИЗГЛЕД" и "ЛЕТАЊЕ".

- на четврто место се единиците со двојна вредност (и позитивна и негативна истовремено): вкупно **4** или **4,44 %**.

За референтната вредност на пеперугата во француските фигуративни единици можеме да заклучиме дека преовладува негативниот строеж во споредба со позитивниот.

§ 7. Француските фигуративни единици со пеперуга се засновани врз **6** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: од вкупно 90 единици прва по бројност е аналогијата со **38** единици (**42,22 %**), на второ место е метафората со **35** единици (**38,89 %**), на трето место се наоѓаат компарацијата и единиците со конкретно значење со по **7** единици (**7,78 %**), на петто место се наоѓа метонимијата со **2** единици (**2,22 %**) и на шесто место е персонификацијата со **1** (**1,11%**).

Б. Пеперугата во македонскиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 8. Од вкупниот број примери со пеперуга во македонскиот корпус од базата (7) признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен во **5** единици и тоа преку 3 особини: **тежина**, **вид пеперуга** и **градба**.

Особината **тежина** (покрај особината на однесување **летање**) ја среќаваме во една единица: (1) Ⓜ Едно нешто летат, високо летат, кога ќе паднит како на памбук = «гатанка за пеперуга» (*Пенушлиски: Пословици)*.

И особината **вид пеперуга** е застапена во една единица: (2) Ⓜ Светли пеперуги доцно навечер излат, рано сабајле си одат = «гатанка за ѕвезди» (*Пенушлиски: Малеш, 474*).

Физичката особина **градба** е застапена во **3** единици во кои се користат слики кои се однесуваат на градбата на пеперугата во разните периоди од нејзиниот развој:

(3) Ⓜ закожурчени (навики) = «вкоренет, постојан» (пример: А сè поради тоа што во новите урбани простори влегуваме со стариот менталитет и со закожурчени навики - *В. Андоновски*), (4) Ⓜ кокона = «ирон. Наконтена госпоѓа» *(РМЈ),* (5) Ⓜ нашминкана, дотерана како икона = «исфорсирано држење, ни мрда, ни се врти, укротена е».

§ 9. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во две единици. И двете единици се засноваат на особината **однесување според времето и други појави**. Пеперугата во овие примери се јавува како **предзнак за голема војска**: (6) Ⓜ Ако излезат по дрвјата многу гасеници и опасат листот, и тие покажуат за војска голема да има во таа година. Така и за скакулци кога излегуат многу (*Цепенков: Верувања, 7)* или како **предзнак за скапотија**: (7) Ⓜ Ако дојдат од некаде во некое место глувци, оси, гасеници, скакулци - на скапија било (*Цепенков: Верувања, 137)*.

б. Семантички признаци

§ 10. Македонските единици со пеперуга ги имаат следните семантички признаци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **3** особини: особината "ТЕЖИНА" се користи за загатнување на самата пеперуга, особината "ВИД ПЕПЕРУГА" се користи за загатнување на ѕвездите, особината "ГРАДБА" е застапена во **3** единици во кои се користат слики кои се однесуваат на градбата на пеперугата во разните периоди од нејзиниот развој и тие симболизираат: **нешто вкоренето** (3), **наконтена госпоѓа** (4) и **исфорсирано држење, укротеност**.

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку особината "ОДНЕСУВАЊЕ СПОРЕД ВРЕМЕТО И ДРУГИ ПОЈАВИ". Оваа особина директно не симболизира ништо но нејзината присутност упатува на следните појави: **предзнак за голема војска** (6) и **предзнак за скапотија** (7).

Сумирајќи ги семантичките признаци на пеперугата во македонскиот корпус, можеме да заклучиме дека пеперугата влегува исклучиво

со една од следните значенски категории: таа се јавува или како **семиолошка фигура за загатнување**, **како човечко однесување** (**нешто вкоренето**, **наконтена госпоѓа**, **исфорсирано држење, укротеност**) или како **предзнак за голема војска или скапотија**.

Кај македонските фигуративни единици со пеперуга **2** единици се со неодредена и **5** со негативна референтна вредност. Македонските фигуративни единици со пеперуга се засновани врз **3** разни стилски фигури: метафора (**4**), аналогија (**2**) и компарација (**1**).